

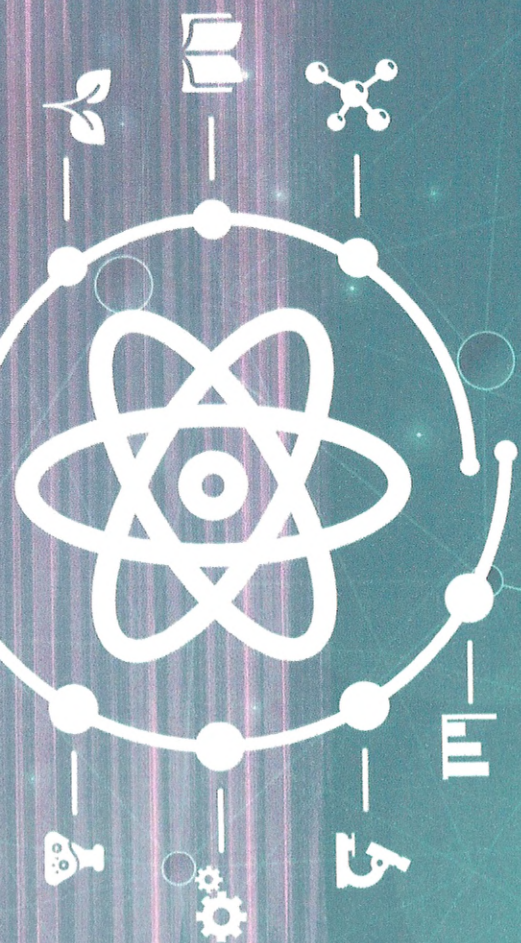
POLISH SCIENCE JOURNAL

INTERNATIONAL SCIENCE JOURNAL

Issue 9

Warsaw • 2018

 isScience™ Poland

Розман Ірина Іллівна
Мукачівський державний університет
(Мукачево, Україна)

ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ З ПОЗИЦІЇ ГУМАНІСТИКИ

У статті розглядаються питання вивчення педагогічних персоналій, визначена необхідність ширшого аналізу особистості. Закцентована увага на формуванні виховних цінностей, що складають основу розвитку людства. Вказано на формування окремої галузі знань, – педагогічна аксіологія, – яка нагромадила методологічно важливий для педагогічної біографістики арсенал знань.

Ключові слова: антропологія, аксіологія, біографія, дослідження, педагогіка.

Iryna Illivna Rozman
Department of philological disciplines and social communications
(Ukraine, Mukachevo)

THE IMPORTANCE OF STUDYING THE BIOGRAPHY FROM THE POSITION OF HUMANISTIC

The article discusses the study of pedagogical staff, identified the need for a broader assessment of personality. Also focused on the formation of educational values that form the basis of human development. Listed on the formation of a separate branch of knowledge, pedagogical axiology, which has accumulated a methodologically important for pedagogical biografici Arsenal of knowledge.

Key words: anthropology, axiology, biography, research, teaching.

Антропологія, біологічна наука, що вивчає тілесну природу людини, її походження і подальший розвиток та близько стоїть до суспільних наук, має велике значення для вивчення біографії. Вона орієнтує на осмислення життя людини в процесі індивідуального розвитку організму, як повнофункціональної біосоціокультурної цілісності, та виходить з того, що, заважаючи на розмаїття впливів оточення, духовність особистості зазнає постійних випробувань, але прагнення зберегти свій «автономний феномен буття». Фундаментальні дослідження І. Аносова, Б. Бім-Бада [1; 2], інших учених дозволяють визначити дві базові засади застосування цього підходу у дослідженні педагогічної персоналії: зосередженість на вивченні її природних і духовних особливостей та людина як базова самодостатня цілісна цінність, в якій знання, творчість, дія – це лише один елемент її складної багатогранної структури.

З нашого погляду, антропологізм стверджує потребу вивчення біографії-особистості з позицій гуманістики, що передбачає толерантне ставлення до її світоглядних, ідейно-політичних, духовно-культурних особливостей і відмінностей

Аксіологічний підхід всебічно розроблений в гуманітаристиці, зокрема й педагогіці, видається досить продуктивним у вивченні педагогічних персоналій,

тому потребує ширшого аналізу. У розв'язанні цього завдання спираємося на напрацювання вчених філософів, культурологів, педагогів (М. Афанасьєв; В. Гінецинський [4, с. 75-100]; О. Корнієнко [5, с. 36-38]; Б. Ліхачов [6]; О. Невмержицька, В. Онищенко та ін.).

Виходимо із загального розуміння аксіології як вчення про цінності, теорію цінностей. Категорія «цінності» почала предметно осмислюватися у вітчизняній науці в 1960-х рр., тож поступово утвердилося їхнє розуміння як почуття людини, що визнає цінність, як феномен, що стоїть понад усім, до чого слід прагнути, ставитися поважно, шанобливо, що можна споглядати. Цінність виступає і сутністю або властивістю речі, і умовою повноцінного буття особистості. Поступово оформилася окрема галузь знання – педагогічна аксіологія, яка нагромадила методологічно важливий для педагогічної біографістики арсенал знань, що стосуються осмислення аксіологічного виміру особистості у процесі її розвитку, життєдіяльності.

З'ясування ціннісних орієнтацій як процесу і як результату соціалізації, творчої, професійної, громадської діяльності діяча потребує виявлення особливого, що характеризує його індивідуальність. Цікавою і продуктивною у такому сенсі виглядає думка І. Канта, згідно з якою норми і цінності керують діями, тож цінністю може бути як явище зовнішнього світу, так і факт свідомості (ідеал, образ, наукова концепція [с. 351 – 353]).

Методологічним орієнтиром може слугувати розроблена Б. Ліхачовим теорія формування виховних цінностей, що складають «базисний духовний компонент» особистості визначають «сутність її духовного світу». Розуміючи цінності як духовні й матеріальні феномени, що впливають на особу через суб'єктивно-об'єктивні суспільні умови, обставини, відносини, вчений розглядає їх у системі виховання як якості, властивості, прагнення людини, які завдяки потужного внутрішнього потенціалу за певних соціальних умов можуть зробити людину щасливою і корисною для суспільства [6, с. 6-7].

Б. Ліхачов визначив аксіологічні інтегративні джерела виховних цінностей: генетичне (родинне середовище), індивідуально-особистісне (унікальність внутрішнього світу), природне (здібності, задатки), соціумне (соціальне оточення). Базисне джерело – природа – породжує й наріжні цінності – людяність, відкритість, відповідальність тощо [6, с. 6].

Такі ж важливі методологічні орієнтири дає філософія виховання С. Гессена, який показав, що цінності культури, освіти й самої особистості детермінуються, відображаються «загальним колоритом епохи», притаманними їй ціннісними пріоритетами. Надзвичайне значення має обґрунтований ним історичний принцип вивчення виховних цінностей, який стверджує потребу осмислювати й оцінювати усі «ціннісні вияви» особи не сучасними мірками, а з позицій часу її життєдіяльності [3, с. 38-39].

Аксіологічний підхід дозволяє розглядати досліджувану персоналію як носія, уособлення загальнолюдських цінностей у контексті їхньої єдності. При з'ясуванні цієї проблеми доцільно скористуватися схемою М. Реймерса, яка визначає залежність цінностей від регульованих суспільством норм, настанов, правил: гарантовані традиційно-соціальними звичаями або законом громадянські цінності (свобода, рівність, совість, впевненість у завтрашньому дні тощо); моральні норми міжлюдських відносин; можливість особистісної

самоідентифікації та збереження етнонаціональної ідентичності; свобода пізнання і самовираження через освіту, науку, мистецтво, професійну діяльність та одержання суспільного визнання; самоусвідомлення своїх потреб, статі, віку та їхнє узгодження із суспільними нормами; можливість утворення сім'ї; вільний доступ до інформаційних ресурсів; відповідність історично сформованим нормам і ідеалам із власними уявленнями особи, її індивідуальною картиною світу [7].

Аксіологія як методологічний інструмент дослідження педагогічної персоналії націлює на відмову від спрощеного, стереотипного, однолінійного трактування її «ціннісного виміру». Ідеться про те, що, з одного боку, загальнолюдські цінності органічно відповідають національним цінностям, традиціям, ідеалам українського народу. З іншого боку, слід розуміти, що ціннісні орієнтації мають своєрідне вираження і можуть відрізнятися від системи демократичних цінностей західної цивілізації.

Для біографа важливо розуміти, що аксіологічні засади як теорія цінностей і педагогічна парадигма є важливим ключом для вивчення персоналії. Слід розуміти, що цінності не первинні, а похідні від взаємин людини і світу, тож вони слугують критерієм, маркером того, що вона зробила для сучасників і майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Аносов І. П. Педагогічна антропологія: навчальний посібник К.: Твім Інтер, 2005. 264 с.
2. Бим-Бад Б. М. Педагогическая антропология/ Борис Михайлович Бим-Бад. М.: Изд-во УРАО, 1998. 576 с.
3. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию. М.: «Школа-Пресс», 1995. 448 с.
4. Гинецинский В. И. Основы теоретической педагогики. С.- Пб.: Изд-во Санкт-Петербургского ун-та, 1992. 154 с.
5. Корнієнко О. М. Національні цінності особистості: сутність та особливості формування: автореф. дис... канд. філософ. Наук: 09.00.09. К., 1998. 20 с.
6. Лихачев Б. Т. Введение в теорию и историю воспитательных ценностей. Самара, 1997. 84 с.
7. Реймерс Н. Ф. Экология (теории, законы, правила принципы и гипотезы)// «Россия Молодая». М.: 1994. 367 с. URL: [http:// www.publicliceum.ru/files/File/Rejmers__Teoremi,_pravila_ekologii](http://www.publicliceum.ru/files/File/Rejmers__Teoremi,_pravila_ekologii).

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>